

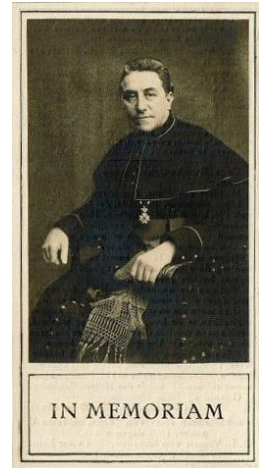
Pastoor A.J.M. Mutsaers Tilburg 1866 – 's-Hertogenbosch 1926

Pastoraat Sint-Pieter

Pastoor Sanctorum van de Sint-Pieterskerk in Den Bosch werd na zijn overlijden opgevolgd door kapelaan Antonius Josephus Maria Mutsaers. Deze zoon van Willem Mutsaers – Tweede Kamerlid en burgemeester van Tilburg – was geboren te Tilburg op 29 augustus 1866. Op 23 mei 1891 werd hij tot priester gewijd in de Sint-Jan.

Daarna doceerde hij Bijbelse geschiedenis aan het klein seminarie Beekvliet en was hij er vice-prefect. Op 16 november 1894 werd hij tot kapelaan benoemd aan de Sint Pieter en op 3 december 1909 werd hij de opvolger van pastoor Sanctorum. In zijn In-Memoriam lezen we dat hij zijn priesterlijk leven verdeelde tussenzielzorg en sociaal leven. Hij was adviseur van de diocesane Werkliedenvereniging en algemeen adviseur van Sint Raphaël, de katholieke bond van spoor- en trampersoneel. Binnen de parochie ging zijn belangstelling uit naar het jongens- en meisjes patronaat en richtte hij een kook- en huishoudschool op. Op 24 mei 1916 vierde pastoor Mutsaers zijn zilveren priesterjubiläum en in 1919 werd hij benoemd tot geheim kamerheer van de paus. Deze benoeming gaf hem het recht zich monseigneur te noemen. Mgr. A. Mutsaers was een oom via moederszijde van de latere Bossche bisschop Mgr. W. Mutsaerts, die hem regelmatig bezocht toen deze in Den Bosch werkzaam was als secretaris van Mgr. A.F. Diepen.

Mgr. Mutsaers overleed na een ziekbed van enkele maanden op 28 april 1926 op 59 jarige leeftijd. Na de oorlog werd er in de Graafsewijk een straat naar hem vernoemd.

Pastoor A. J. M. Mutsaers en het R.-K. Werkliedenverbond

In mei 1891 verscheen de pauselijke encycliek Rerum Novarum, waarin paus Leo XIII aandrang op het tot stand doen komen van katholieke arbeidersorganisaties. De bisschoppen en de clerus bleven de sociale kwestie, die in deze encycliek onder de aandacht werd gebracht door de paus, vooral zien als een godsdienstig zedelijke kwestie. Met name jonge geestelijken, in toenemende mate geconfronteerd met de ellende van de arbeiders en bevreesd dat de Kerk de aansluiting met de arbeidende klasse zou verliezen, zagen in de encycliek een goed antwoord op de godsdienstige en sociale problematiek. Bewogen door het lot van de arbeiders was kapelaan C. Prinsen van de Sint Jacobsparochie, de eerste priester die vanaf de preekstoel uitleg gaf over de encycliek. Concrete ideeën moesten nog uitgewerkt worden en Prinsen ging met het initiatief van letterzetter Op ten Berg aan de haal om de totstandkoming van een werklieden organisatie tot stand te brengen. Op 8 december 1892 werd, in aanwezigheid van Op ten Berg en Prinsen en met goedkeuring van de nieuwe bisschop, monseigneur Van de Ven, het R.-K. Werkliedenverbond opgericht. Artikel 1 van het Verbond gaf het doel weer: 'Handhaving van de Katholieke beginselen onder de Werklieden en bestrijding van het Socialisme.' Het was een standsorganisatie die zich in het begin beperkte tot het organiseren van algemene bijeenkomsten en feestvergaderingen. Een duidelijk omlinjd sociaal actieprogramma ontbrak, wel was er een ondersteuningsfonds bij ziekte (artikel II). Binnen het R.K. Werkliedenverbond bevorderde men de totstandkoming van vakverenigingen, de zogenaamde gilden. Om lid te worden van het Werkliedenverbond moest men minstens 16 jaar oud zijn en van goed godsdienstig en zedelijk gedrag. Werklieden uit de Tolbrugstraat werden, om die reden tot 1907, bij voorbaat uitgesloten. Aan het eind van het eerste bestaansjaar telde het Werkliedenverbond al 672 leden. In tien jaar tijd, zou dit oplopen tot 1440 leden. Eind december 1894 vormden de sigarenmakersleden van het RK Werkliedenverbond een vakvereniging, het Tabaksbewerkerse Gilde Sint Petrus. Tot 1903 groeide dit gilde gestaag door tot 221 leden. Tien jaar later waren dat er 495 op een aantal van ongeveer 1000 sigarenmakers in de stad 's-Hertogenbosch. Kapelaan A. J. van Erp van de Sint-Pietersparochie, lid van de commissie van toezicht van de Werkliedenbond, werd tot geestelijk adviseur benoemd. Kapelaan van Erp was een van de eersten die streefde naar een krachtige vakorganisatie. Als geestelijk adviseur van de latere R.K. Tabaksbewerkerse Bond toonde hij zich een strijdvaardig verdediger van de arbeidersbelangen, hierin gesteund door zijn pastoor A. Mutsaers, die de R.K. Werkliedenbond voorhield dat zij een voorbeeld konden nemen aan de R.K. Tabaksbewerkerse Bond.

'Het Sint Petrusgilde bewijst wat een goede vereniging doen kan. Gaat toch werken voor de vakvereniging, denk toch niet dat de adviseurs er iets aan hebben. Neen, de vakverenigingen zijn jullie werk! ', sprak pastoor Mutsaers.

In 1903 kwam de Centrale Bond van R.-K. Werkliedenverenigingen in het bisdom 's-Hertogenbosch tot stand, een federatie van onafhankelijke plaatselijke verenigingen.

Plaquette van pastoor A.J.M. Mutsaers in het v.m. gebouw van het RK Werkliedenverbond aan de Hinthamerstraat in 's-Hertogenbosch (foto A. Janssen)

Het streven naar een nationale vakorganisatie werd door het merendeel van de geestelijkheid van het bisdom Den Bosch, ondanks een tegenovergestelde mening van pastoor Prinsen, niet wenselijk geacht. De functie van geestelijk adviseur bleef kapelaan van Erp bekleden tot 1903. Hij werd toen benoemd tot pastoor in Sint-Oedenrode.

Kapelaan A.J.M. Mutsaers van de Sint-Pietersparochie nam het voortouw over van Prinsen. In 1905 hekelde hij de slappe houding van de gilden die zich naar zijn mening meer moesten toeleggen op katholieke sociale actie in plaats van te praten over de jaarlijkse feestvergadering. Een commissie waarvan kapelaan Mutsaers het secretariaat voerde, werd ingesteld om een statuten- en reglementswijziging door te voeren. Op 24 mei 1908 werden deze voorstellen aanvaard. Onder de gewijzigde naam 'Bond van R.K. Vakverenigingen' kreeg zij de brede taak om zowel de geestelijke als de stoffelijke belangen van de arbeiders te gaan behartigen. In een toespraak in de algemene vergadering van 24 mei 1908 sprak kapelaan Mutsaers dat het zijn stellige overtuiging was dat 'alleen de vakbeweging de werkman omhoog kan heffen'. De nieuwe bond kende slechts één bonds-adviseur in de persoon van pastoor C. Prinsen. In 1917 werd hij opgevolgd door pastoor A. Mutsaers, die vanuit zijn handelen en denken meer bedacht was op de nieuwe situatie die was ontstaan binnen de Katholieke Arbeidersbeweging. De katholieke vakbonden kregen te maken met een nationale organisatievorm waarin de zelfwerkzaamheid van de bestuurders erkend werd.

Pastoor Mutsaers was binnen het vakbondswerk ook actief als algemeen adviseur van Sint-Raphaël, de Rooms Katholieke Bond voor Spoor- en Tramwegpersoneel. Deze bond was in 1903 opgericht door een andere priester uit het bisdom Den Bosch, kapelaan Henri Donders uit Boxtel. In een enquête die op last van de regering plaatsvond na de spoorwegstaking van 1903, gaf kapelaan Mutsaers, adviseur van Sint-Raphaël, een onthutsende getuigenis over de arbeidsomstandigheden onder het spoorwegpersoneel. Hoewel van de zijde van de ondernemers en conservatieve geestelijken verwijten kwamen over de 'rooie' sympathieën van deze priester, kon hij rekenen op rugdekking van de Bossche bisschop W. van de Ven.

In 1910 waren 4000 van de 30.000 katholieke spoorwegmannen lid van de nieuwe Bond. Er waren toen 38 plaatselijke afdelingen. Bij vergaderingen en bijeenkomsten werd steeds benadrukt dat het niet alleen om stoffelijke belangenbehartiging moest gaan, maar ook om geestelijk welzijn. In 1913 werd een bezoek gebracht aan het Vaticaan, waar de spoorwegmannen o.a. hartelijk werden ontvangen door kardinaal Van Rossum. In 1921 ging men weer naar Rome met Mgr. Poels en Mgr. A. Mutsaers. In 1927, een jaar na het overlijden van pastoor Mutsaers, werd het bondsgebouw in Utrecht betrokken. In 1928 werd het zilveren bondsjubileum gevierd. Er was een feestviering in Den Bosch waar 9000 mannen en vrouwen ('de Raphaëlleden met hunne dames') per trein aankwamen. Er was een mis in de St. Jan opgedragen door Mgr. Diepen, een defilé, een bloemenhulde bij het Heilig Hartmonument en een ontvangst door het gemeentebestuur, dat op de Markt een concert aanbood.

De latere pastoor de Kroon heeft tijdens zijn kapelaanschap in de Sint-Pieter 20 jaar samengewerkt met pastoor Mutsaers. Deze heeft dan ook een grote invloed gehad op het sociale denken van pastoor de Kroon, die handelend vanuit de geest van pastoor Mutsaers, veel betekend heeft voor de parochianen van Sint. Pieter.

Gedenksteen Mgr. A.J.M. Mutsaers in Venlo.

In Venlo werd tussen 1928 en 1930 'het Mutsaersoord' gebouwd naar ontwerp van architect Jules Kayser. Het was een herstellingsoord van de Nederlandse Katholieke Bond van Vervoerspersoneel, Sint Raphaël. Het hoofdgebouw van de 'R.K. Herstellingsoordvereniging Mgr. Mutsaers' is vernoemd naar A.J.M. Mutsaers, geestelijk adviseur van Sint-Raphaël. Het bood voor de oorlog plaats aan 45 volwassen patiënten. Per 1 januari 2008 is het Mutsaersoord opgehouden te bestaan.

Op 1 oktober 1935 werd het stoffelijk overschot van pastoor Mutsaers, ruim negen jaar na zijn overlijden, per trein overgebracht vanuit het priestersgraf op begraafplaats Orthen naar Venlo. Daar werd het, naast het stoffelijk overschot van de in 1932 overleden pastoor Donders, opvolger als adviseur van Mgr. Mutsaers van de spoorwegbond St. Rafael, bijgezet in een speciaal gebouwd mausoleum op het terrein van Mutsaersoord.

Overbrenging per trein van wijlen Mgr. Mutsaers van Den Bosch naar Venlo. PNHC 1 oktober 1935.

In Limburg is nu nog 'De Mutsaersstichting' actief. Dit is een full-service centrum, met diverse locaties in Noord- en Midden-Limburg. Van daaruit wordt geïndiceerde jeugdhulpverlening en geestelijke gezondheidszorg aan kinderen en jongeren geboden, evenals maatschappelijke opvang en begeleiding aan vrouwen en hun kinderen.

Borstbeeld van Mgr. A.J.M. Mutsaers in Venlo.

Bronnen:

Van den Eerenbeemt (red.), *Geschiedenis van Noord Brabant*, deel 2 en 3 (1996)

J. Franssen, *De Bossche arbeider in zijn werk- en leefmilieu in de tweede helft van de negentiende eeuw* (1976)

F. van Gaal, *Socialisme en zelfstandige arbeidersbeweging in 's-Hertogenbosch* (1989)

P.J. van der Heijden (red.), *Den Bosch, Als de dag van gisteren* (1987)

F. Jansen, *Sint Jacob 's-Hertogenbosch : De kerk en zijn geschiedenis* (z.j.)

A. Vos, *'s-Hertogenbosch, de geschiedenis van een Brabantse stad 1629-1990* (1997)

Dagblad de Tijd, 7 september 1935

Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche Courant (PNHC), 29 april 1926 en 1 oktober 1935

Wikipedia: "Mutsaersoord"